

ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.9:314.7-056.26:519.237.5

DOI 10.24195/2414-4665-2025-2-1

Вікторія Абдуллаєва,

аспірант кафедри загальної та диференціальної психології,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна,

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-3202-2247>

ЛАТЕНТНІ ФАКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

У статті висвітлено результати факторного аналізу психологічних властивостей українських біженців із метою виявлення прихованих структурних компонент поміж індивідуально-психологічних параметрів. Ідентифіковано та описано ключові фактори психологічного та фізичного стану біженців. Установлено п'ять провідних факторів: емоційна адаптивність, життєва свідомість та цілеспрямованість, гнучкість у невизначеності, соціальна впевненість та автономність поведінки. Проаналізовано вплив позитивних та від'ємних полюсів психологічного стану у кожному факторі. Виокремлено спектр найбільш вагомих індивідуально-психологічних параметрів, що зумовлюють психоемоційний та фізичний стан самопочуття українських біженців: емоційна комфортність, інтернальність, самоприйняття, свідомість життя, особистісне зростання, ставлення до невизначених ситуацій, ставлення до складних ситуацій, прийняття невизначеності, урівноваженість. Визначення провідних факторів поміж параметрів забезпечує структурований підхід до розуміння характерологічного портрету українських біженців та їхніх психологічних потреб. Виділення факторів надало глибше розуміння аспектів соціально-психологічної адаптації вимушено переміщених осіб з України, указуючи на те, що систематичні інтервенції повинні спрямовуватися на поліпшення емоційної регуляції, сприяння особистісній усвідомленості, постановку життєвих цілей, підвищення гнучкості та поведінкової варіативності в умовах невизначеності, покращення самоприйняття та соціальної впевненості, розвиток самостійного мислення у ході прийняття рішень у різних, особливо стресових, обставинах.

Ключові слова: українські біженці, адаптація, емоційна врівноваженість, екзистенційна свідомість, соціальна впевненість, автономність, тривожність, самовладання.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Сучасному світові притаманне стрімке зростання невизначеності та стресових чинників, що особливо гостро проявляється у середовищних умовах збройного конфлікту та катаклізмів соціального типу. Життєвий досвід біженців, пов'язаний із вимушеним переміщенням та акліматизацією у нових умовах проживання, зазвичай супроводжується складними психологічними викликами, що вимагають від людини максимальної мобілізації та задіяння внутрішніх ресурсів та адаптивної спроможності (Dietrich et al., 2019; Kaufman, Bhui & Katona, 2022; Khalil et al., 2023; Nodes, 2023). У такому контексті вивчення соціальних та психологічних механізмів адаптації поміж вимушено переміщених українців набуває гострої актуальності.

Сучасні дослідження показують, що українські біженці частіше за все переживають тривожні спогади про пережитий досвід, відчуття нервовості та страху, уникнення спогадів, думок та почуттів, а також зовнішніх нагадувань, що стосуються стресового навантаження, негативне ставлення до себе та інших, звинувачення себе та інших за пережитий досвід (Figueiredo et al., 2024).

Психологічні наслідки переселення часто уміщують депресію, посттравматичний стресовий розлад, хронічний стрес і тривожні розлади, що суттєво впливає на здатність біженців адаптуватися до нових умов життя. Окрім того, культурні відмінності, мовні бар'єри, відсутність підтримки рідних і друзів поглиблюють відчуття соціальної ізоляції, що ускладнює процес інтеграції у нове суспільство та знижує ефективність традиційних методів психологічної підтримки (Hyland et al., 2022; Kluge & Habischt, 2022; Danyliuk & Tokhtamysh, 2024). Важливим є урахування багатовимірності психологічних запитів біженців, серед яких – потреба в емоційній підтримці, допомога у подоланні травматичного досвіду, сприяння адаптації до нових умов та відновлення відчуття контролю над власним життям.

Розуміння латентних психосоціальних структур, що зумовлюють спроможність до подолання складних життєвих ситуацій та підтримки психологічного добробуту, є вкрай важливим для опису характерологічного профілю та розроблення програм психологічної підтримки й відновлення, що будуть ефективними для даної категорії осіб.

Мета статті – висвітлення результатів факторного аналізу психологічних властивостей українських біженців.

Завдання: 1. Ідентифікувати та описати ключові фактори психологічного та фізичного стану біженців. 2. Здійснити аналіз позитивного та від’ємного полюсів психологічних параметрів у кожному факторі. 3. Виокремити провідні параметри з найбільшим впливом у кожному з факторів.

Методи дослідження. У статті висвітлено результати факторного аналізу вибірки українських біженців, що застосований із метою виявлення латентних структур поміж загальної сукупності показників, досліджуваних за допомогою психодіагностичного інструментарію.

Факторний аналіз проведено на основі отриманих даних опитування за такими методиками, як: Шкала діагностики соціально-психологічної адаптації (К. Роджерс та Р. Даймонд), 16-факторний особистісний опитувальник (Р. Кеттел, Форма С), Опитувальник актуального стану, АС, Опитувальник толерантності до невизначеності, MSTAT-1 (Д. Маклейн), Шкала тривожності Бека, BAI, Анкета оцінки нервово-психічної стійкості «Прогноз-2» (В. Ю. Рибніков), Шкала психологічного благополуччя (К. Ріфф). До вибірки увійшли 200 респондентів віком 25–50 років, які є вимушено переміщеними особами. Частина з них перебувала за межами України (у Румунії), інші – у західних та центральних областях України. У цілому вибірка охоплює представників Донецької, Луганської, Харківської, Київської, Херсонської, Запорізької, Одеської, Миколаївської та інших областей.

Результати. Дані проведеного аналізу відображають основні латентні фактори, що пояснюють зв’язок між сукупністю досліджуваних параметрів. У даному разі налічується п’ять груп психологічних змінних, у кожній з яких присутні позитивний та від’ємний полюси, а також указано факторну вагу кожного показника, що засвідчує силу впливу конкретного параметру на факторну групу в цілому.

Фактор 1 (табл. 1) відображає властивості, що стосуються інтегральних показників адаптивності, насамперед емоційної комфортності (0,81), інтернальності (0,748), самоприйняття (0,745), адаптації (0,672), прийняття інших (0,606), а також спокою (0,535), високого тону (0,522) та прагнення домінувати (0,5). Поруч із позитивним полюсом значущу вагу мають фактори від’ємного спектру, а саме показники дезадаптивності (–0,901), зовнішнього контролю (–0,834), емоційної дискомфортності (–0,812), неприйняття себе (–0,711), неприйняття інших (–0,605), нервово-психічної дезадаптації (–0,592), ескапізму (–0,583), керованості поведінки (–0,58). Фактор має назву «Емоційна адаптивність», що втілює здатність особистості до емоційної регуляції та адаптації у різноманітних життєвих обставинах.

Фактор 1 добре демонструє інтегральні властивості людини, що визначає емоційне самовладання та

продуктивне функціонування в умовах психоемоційного навантаження. Висока факторна вага ІПЕК, ІПІ, ІПС та ІПА окреслює зв’язок властивостей стійкості та внутрішньої регуляції, що підкріплюються соціальними критеріями взаємодії та відчуттям внутрішнього спокою. Висока від’ємна вага Д, ЗК, ЕДК та НПС підкреслює зв’язок труднощів адаптації, негативного ставлення до себе й інших та нервово-психічної нестійкості, тобто на реакції та адекватність поведінки в стресових ситуаціях впливає характер сприйняття себе й оточення.

Фактор 2 позначено як «Життєва свідомість та цілеспрямованість», оскільки він відображає особистісну усвідомленість щодо свого життєвого шляху, цілей та ставлення до світу. Позитивний полюс становили шкали СЖ (0,757), ОЗ (0,747), ПД та КС (0,696), ЦЖ (0,683), ЛВС (0,649), С1 (0,573), ПВ (0,549) та А2 (0,544). Це вказує на зв’язок свідомого ставлення до життя, потягу до зростання як особистості, уміння організовувати простір навколо себе для досягнення власних цілей та психологічного добробуту в цілому. Від’ємний полюс містить шкали БА (–0,452) та ТБ (–0,301), що засвідчує труднощі в установленні життєвих пріоритетів та емоційну імпульсивність, тривожність. Тобто високий рівень екзистенційної самосвідомості, цілеспрямованості, сформованості системи життєвих цінностей має зв’язок із низьким рівнем тривожності особистості.

Фактор 3 має назву «Гнучкість у невизначеності» та презентує спроможність людини справлятися з невизначеністю, адаптуючись до неї та знаходячи власні ресурси у складних, нечітких обставинах. Висока вага значень СНС (0,825), ПУН (0,741), ССС (0,733), ТН (0,709) та СН (0,572) вказує на позитивне ставлення до невизначеності та сприйняття нових викликів як нових можливостей, а не загроз. Показники у від’ємному полюсі показали слабший вплив на фактор. Це НПА (–0,212), В1 (–0,155) та О (–0,154), що вказує на труднощі адаптації у стресових умовах та зростання тривоги, залежність поведінки у стресі від інших, а не від самого себе. Фактор 3 є провідним для розуміння психологічної гнучкості та зрілого сприйняття невизначеності, ефективної мобільності.

Фактор 4 позначено як «Соціальна впевненість», він репрезентує ефективне соціальне функціонування. Висока вага ІПС (0,704), А1 (0,619), ВК (0,589), ІП (0,543), ЕК (0,488), ДН (0,477) демонструє високий рівень особистісної та соціальної впевненості та активну, гнучку позицію в міжособистісному спілкуванні. Від’ємний полюс із показниками G (–0,208) та НІП (–0,142) вказує на мінливі моральні цінності та труднощі в налагодженні контакту з іншими. Даний фактор є важливим для оцінки соціальних навичок особистості.

Фактор 5 має назву «Автономність поведінки» та стосується регулятивних аспектів у поведінці та обдуманість дій. Висока вага F3 (0,991), Е (0,371), F4 (0,232) та Q3 (0,225) позначає урівноваженість, самостійність та вміння впливати на поведінку інших.

Таблиця 1

Факторна вага показників

Додатний полюс	Факторна вага	Від'ємний полюс	Факторна вага
Фактор 1 «Емоційна адаптивність»			
ПЕК	0,81	Д	-0,901
ПП	0,748	ЗК	-0,834
ППС	0,745	ЕДК	-0,812
ПА	0,672	НПС	-0,711
ППП	0,606	НП	-0,605
СТ	0,535	НПА	-0,592
НВН	0,522	Е1	-0,583
ППД	0,5	В1	-0,58
Фактор 2 «Життєва свідомість та цілеспрямованість»			
СЖ	0,757	БА	-0,452
ОЗ	0,747	ТБ	-0,301
ПД	0,696		
КС	0,696		
ЦЖ	0,683		
ЛВС	0,649		
С1	0,573		
ПВ	0,549		
А2	0,544		
Фактор 3 «Гнучкість у невизначеності»			
СНС	0,825	НПА	-0,212
ПУН	0,741	В1	-0,155
ССС	0,733	О	-0,154
ПН	0,729		
ТН	0,709		
СН	0,572		
Фактор 4 «Соціальна впевненість»			
ПС	0,704	Г	-0,208
А1	0,619	НП	-0,142
ВК	0,589		
П	0,543		
ЕК	0,488		
ДН	0,477		
Фактор 5 «Автономність поведінки»			
Г3	0,991	І	-0,693
Е	0,371	А	-0,436
Г4	0,232	М	-0,352
Q3	0,225		

Примітки: ПЕК – Інтегральний показник емоційної комфортності; ПП – Інтегральний показник інтернальності; ППС – Інтегральний показник самосприйняття; ПА – Інтегральний показник адаптації; ППП – Інтегральний показник прийняття інших; СТ – Спокій – тривога; НВН – Тонус високий – низький; ППД – Інтегральний показник прагнення домінувати; Д – Дезадаптивність; ЗК – Зовнішній контроль; ЕДК – Емоційна дискомфортність; НПС – Неприйняття себе; НП – Неприйняття інших; НПА – Нервово-психічна адаптація; Е1 – Ескапізм; В1 – Відомість; СЖ – Свідомість життя; ОЗ – Особистісне зростання; ПД – Психологічний добробут; КС – Керування середовищем; ЦЖ – Цілі в житті; ЛВС – Людина як відкрита система; С1 – Самоприйняття; ПВ – Позитивні відносини; А2 – Автономія; БА – Баланс афекту; ТБ – Шкала тривоги; СНС – Ставлення до невизначених ситуацій; ПУН – Прийняття – уникнення невизначеності; ССС – Ставлення до складних ситуацій; ПН – Перевага невизначеності; ТН – Толерантність до невизначеності; СН – Ставлення до новизни; О – Спокій – тривожність; ПС – Прийняття себе; А1 – Адаптивність; ВК – Внутрішній контроль; П – Прийняття інших; ЕК – Емоційна комфортність; ДН – Домінування; Г – Моральна нормативність; Г3 – Чутливість – урівноваженість; Е – Підпорядкованість – домінування; Г4 – Конформність – незалежність; Q3 – Самоконтроль; І – Практицизм – чутливість; А – Замкнутість – товариськість; М – Практичність – мрійливість.

Від'ємний полюс показників І (-0,693), А (-0,436) та М (-0,352) указує на непрактичність та необдуманість у діях, а також схильність до прийняття рішень, які підтримує група. Фактор 5 є провідним для оцінювання вольових якостей особистості.

Обговорення. Факторний аналіз психологічних параметрів засвідчує, що основним фактором психоемоційного стану біженців з України є емоційна адаптивність, під якою розуміється емоційний комфорт, інтернальність, прийняття себе та інших,

адаптація та спокій. Такі дані узгоджуються з результатами Figueiredo, Dierks & Ferreira (2024), у яких установлено високу факторну вагу параметрів негативного ставлення та переконань щодо себе та інших осіб, та дослідженням Григор'єва, Сутула та Козлова (2023), яке підтверджує роль рівня інтернальності в адаптивній поведінці біженців.

Наступний важливий фактор «Життєва свідомість та цілеспрямованість» виявив вплив індивідуальної системи цінностей та цілей на психологічний стан біженців. Подібні результати спостерігаються у дослідженнях Левін та Яценко (2022): вагомим критерієм вибору країни для переміщення слугує система цінностей, у разі подібності цінностей та культури жителів громади адаптація біженців протікає легше завдяки спільним темам для спілкування та розуміння шляхів інтеграції у соціум; дослідження Мушті (2024) засвідчує, що усвідомлення життєвих перспектив пов'язано з параметрами психологічного добробуту; Khalil et al (2023) розвивають тему тривожності серед подружніх пар біженців, пов'язуючи її рівень з емоційним забарвленням сприйняття життєвих негараздів.

Фактор гнучкості в невизначеності є відображенням стратегій реагування біженців на багатозначність та нечіткість умов життя. Для осіб, які змінюють місце проживання, він є важливим, оскільки сприяє внутрішньому врегулюванню реакцій на мінливі умови. Дослідження Максименко та Морозова-Йоханнессен (2022) указує на те, що переміщені особи з України мають інтолерантність до двозначності, разом із цим спостерігається низький рівень адаптивності, оптимізму, невпевненість у собі та відчуття емоційного дискомфорту.

У контексті фактору соціальної упевненості відзначається вагомий вплив прийняття себе та інших, адаптивності та внутрішнього контролю на якість соціальної взаємодії. У роботі Гуляєва (2023) виділено фактор соціальної задоволеності, який розкриває специфіку взаємодії з оточенням та виступає каталізатором настрою та індивідуального сприйняття світу.

Для фактору автономності поведінки фігуральними постають урівноваженість, здатність до планування та рефлексії поведінки. Ці властивості необхідні біженцям для побудови бажаного життя та входження в нове суспільне коло, яке передбачає свої правила, зі збереженням власної ідентичності та позиції. Dietrich et al (2019) указують, що на біженців чималий вплив здійснюють такі чинники, як соціальна підтримка та спрямована на них дискримінація, запобігаючи розвитку посттравматичних симптомів та сприяючи посттравматичному відновленню. Окрім цього, уникнення соціальних зв'язків пов'язується з психологічним стресом.

Висновки. У результаті проведення факторного аналізу за індивідуально-психологічними властивостями українських біженців виділено п'ять ключових латентних факторів, що демонструють інтегральну характеристику адаптивності та функціонального

реагування в умовах стресу та невизначеності. Фактори ідентифіковано як «Емоційна адаптивність», «Життєва свідомість та цілеспрямованість», «Гнучкість у невизначеності», «Соціальна впевненість» та «Автономність поведінки». Описані полюси висвітлюють міру впливу певних психологічних параметрів на факторну групу в цілому. Виокремлюючи найбільш впливові змінні кожного з них, можна зауважити, що для фактору «Емоційна адаптивність» вирішальними є афективна регулятивність та самовладання; для групи показників «Життєва свідомість та цілеспрямованість» – екзистенційна свідомість та чітко розставлені пріоритети в життєвих цілях та цінностях; для фактору «Гнучкість у невизначеності» – спроможність справлятися в нечітких, багатозначних умовах, зберігаючи стійкість у стресі; для коефіцієнтів «Соціальна впевненість» ключовим є вміння пристосовуватися до суспільних вимог та взаємодіяти з різними особистостями, зберігаючи власну позицію та впевненість у собі; для фактору «Автономність поведінки» – урівноваженість та свідомо автономність поведінки. Отримані результати дають можливість у подальшому розробляти цілеспрямовані програми підтримки та психологічної реабілітації українських біженців з урахуванням індивідуальних механізмів цієї категорії осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григор'єва С., Сутула О., Козлова О. Соціальні практики соціальної адаптації біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Вісник Львівського університету*. Серія соціологічна. 2023. № 17. С. 96–120.
2. Гуляєва А. С. Соціально-психологічні особливості системи переконань особистості в кризових умовах. Київ, 2023. 226 с.
3. Левін Р., Яценко Г. Сприйняття життєвих цінностей українцями та іншими європейцями в контексті інтеграції українських біженців у ЄС. *Економіка України*. 2022. № 10 (731). С. 51–60. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.10.051>
4. Максименко Ю. Б., Морозова-Йоханнессен О. В. Психологічні особливості особистісних змін переселенців в умовах іншої країни (на прикладі Норвегії). *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 5 (69). С. 90–97.
5. Мушті О. П. Комплексне дослідження соціальних проблем вимушених мігрантів в Україні. Київ : Київський інститут соціальних та політичних досліджень, 2022. 140 с.
6. Danyliuk I., Tokhtamysh O. Characteristics of war stress experienced by Ukrainians. *Ukrainian Psychological Journal*. 2024. № 1 (21). P. 23–39. DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2024.1\(21\).2](https://doi.org/10.17721/upj.2024.1(21).2)
7. Dietrich H., Al Ali R., Tagay S., Hebebrand J., Reissner V. Screening for posttraumatic stress disorder in young adult refugees from Syria and Iraq. *Comprehensive Psychiatry*. 2019. № 90. P. 73–81. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2018.11.001>
8. Figueiredo S., Dierks A., Ferreira R. Mental health screening in refugee communities: Ukrainian refugees and their post-traumatic stress disorder specificities. *European Journal of Trauma & Dissociation*. 2024. № 8 (1). P. 100382. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2024.100382>

9. Hodes M. Thinking about young refugees' mental health following the Russian invasion of Ukraine in 2022. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. 2022. № 28 (1). P. 3–14. DOI: <https://doi.org/10.1177/13591045221125639>

10. Hyland P., Vallières F., Shevlin M., Karatzias T., Ben-Ezra M., McElroy E., Vang M. L., Lorberg B., Martsenkovskiy D. Psychological consequences of war in Ukraine: assessing changes in mental health among Ukrainian parents. *Psychological Medicine*. 2023. № 53 (15). P. 7466–7468. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0033291723000818>

11. Kaufman K. R., Bhui K., Katona C. Mental health responses in countries hosting refugees from Ukraine. *BJPsych Open*. 2022. № 8 (3). C. 87. DOI: <https://doi.org/10.1192/bjo.2022.55>

12. Khalil D., George Z., Templin T., Jenuwine E., Javanbakht A. Perceived adversity and psychological distress in refugee married couples resettling in the United States. *International Journal of Social Psychiatry*. 2023. № 69 (5). P. 1268–1276. DOI: <https://doi.org/10.1177/00207640231158977>

13. Kluge H., Habicht J. Ukraine's mental health crisis could impact generations to come. Here's how the country is responding. *World Economic Forum*. 2022. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/10/ukraine-mental-health-crisis-world-mental-health-day/>

REFERENCES

1. Hryhorieva, S., Sutula, O., & Kozlova, O. (2023). Sotsialni praktyky sotsialnoi adaptatsii bizhentsiv ta vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Social practices of social adaptation of refugees and internally displaced persons in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya sotsiologichna* [Bulletin of Lviv University. Sociological Series], (17), 96–120 [in Ukrainian].

2. Huliaieva, A. S. (2023). *Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti systemy perekonan osobystosti v kryzovykh umovakh* [Socio-psychological characteristics of the personality's belief system in crisis conditions]. Kyiv [in Ukrainian].

3. Levin, R., & Yatsenko, H. (2022). Spryiniattia zhyttievych tsinnosti ukrainsiamy ta inshymy yevropeitsiamy v konteksti intehtatsii ukrainskykh bizhentsiv u YeS [Perception of life values by Ukrainians and other Europeans in the context of Ukrainian refugees' integration in the EU]. *Ekonomika Ukrainy* [Economy of Ukraine], (10), 51–60. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.10.051> [in Ukrainian].

4. Maksymenko, Yu. B., & Morozova-Yokhannessen, O. V. (2022). Psykholohichni osoblyvosti osobystisnykh zmin pereselentsiv v umovakh inshoi krainy (na prykladi Norvehii) [Psychological characteristics of personal changes

in migrants in the conditions of another country (on the example of Norway)]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy* [Bulletin of the National Defense University of Ukraine], (5), 90–97 [in Ukrainian].

5. Mushta, O. P. (2022). *Kompleksne doslidzhennia sotsialnykh problem vymushenykh mihrantiv v Ukraini* [Comprehensive study of social problems of forced migrants in Ukraine]. Kyivskyi Instytut Sotsialnykh ta Politychnykh Doslidzen. Retrieved from: https://kispp-repo.com/jspui/bitstream/library/419/1/Mushta%20O.P._KR.pdf [in Ukrainian].

6. Danyliuk, I., & Tokhtamysh, O. (2024). Characteristics of war stress experienced by ukrainians. *Ukrainian Psychological Journal*, 1, 23–39. [https://doi.org/10.17721/upj.2024.1\(21\).2](https://doi.org/10.17721/upj.2024.1(21).2) [in English].

7. Dietrich, H., Al Ali, R., Tagay, S., Hebebrand, J., & Reissner, V. (2019). Screening for posttraumatic stress disorder in young adult refugees from Syria and Iraq. *Comprehensive Psychiatry*, 90, 73–81. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2018.11.001> [in English].

8. Figueiredo, S., Dierks, A., & Ferreira, R. (2024). Mental health screening in refugee communities: Ukrainian refugees and their post-traumatic stress disorder specificities. *European Journal of Trauma & Dissociation*, 8 (1), 100382. <https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2024.100382> [in English].

9. Hodes, M. (2022). Thinking about young refugees' mental health following the Russian invasion of Ukraine in 2022. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 28 (1), 3–14. <https://doi.org/10.1177/13591045221125639> [in English].

10. Hyland, P., Vallières, F., Shevlin, M., Karatzias, T., Ben-Ezra, M., McElroy, E., Vang, M. L., Lorberg, B., & Martsenkovskiy, D. (2023). Psychological consequences of war in Ukraine: assessing changes in mental health among Ukrainian parents. *Psychological Medicine*, 53 (15), 7466–7468. <https://doi.org/10.1017/S0033291723000818> [in English].

11. Kaufman, K. R., Bhui, K., & Katona, C. (2022). Mental health responses in countries hosting refugees from Ukraine. *BJPsych Open*, 8 (3), 87. <https://doi.org/10.1192/bjo.2022.55> [in English].

12. Khalil, D., George, Z., Templin, T., Jenuwine, E., & Javanbakht, A. (2023). Perceived adversity and psychological distress in refugee married couples resettling in the United States. *International Journal of Social Psychiatry*, 69 (5), 1268–1276. <https://doi.org/10.1177/00207640231158977> [in English].

13. Kluge, H., & Habicht, J. (2022). Ukraine's mental health crisis could impact generations to come. Here's how the country is responding. *World Economic Forum*. Retrieved from: <https://www.weforum.org/agenda/2022/10/ukraine-mental-health-crisis-world-mental-health-day/> [in English].

Viktoriia Abdullayeva,

Postgraduate Student at the Department of General and Differential Psychology,
The state institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
26, Staroportfrankivska Str., Odesa, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-3202-2247>

LATENT FACTORS OF THE PSYCHOLOGICAL STATE OF UKRAINIAN REFUGEES

The article presents the results of a factor analysis of the psychological characteristics of Ukrainian refugees, aimed at identifying latent structural components among individual-psychological parameters. Key factors influencing the psychological and physical condition of refugees were identified and described. Five principal factors were established: emotional adaptability, life awareness and goal orientation, flexibility under uncertainty, social confidence, and behavioral autonomy. The impact of both the positive and negative poles of psychological states within each factor was analyzed.

A range of the most significant individual-psychological parameters determining the psycho-emotional and physical well-being of Ukrainian refugees was identified, including emotional comfort, internal locus of control, self-acceptance, life awareness, personal growth, attitudes toward uncertain and challenging situations, acceptance of ambiguity, and emotional balance. The identification of core factors among these parameters provides a structured approach to understanding the characterological profile and psychological needs of Ukrainian refugees.

The factor-based model offers a deeper understanding of the socio-psychological adaptation of forcibly displaced persons from Ukraine, indicating that systematic interventions should focus on improving emotional regulation, fostering personal awareness, setting life goals, enhancing flexibility and behavioral variability in uncertain conditions, strengthening self-acceptance and social confidence, and developing autonomous thinking during decision-making processes, particularly in stressful circumstances.

Key words: ukrainian refugees, adaptation, emotional balance, existential awareness, social confidence, autonomy, anxiety, self-control.

Дата надходження статті: 16.06.2025

Дата прийняття статті: 22.07.2025

Опубліковано: 10.09.2025